

POSTANOWIENIE

4 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 4 września 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M.P.
przeciwko Bank S.A. w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank S.A. w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 12 maja 2023 r., XV Ca 1404/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Bank S.A. w W. na rzecz M.P. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 maja 2022 r. Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowego kredytobiorcy 71 840,75 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 8 sierpnia 2017 r. oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z 12 maja 2023 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu, na skutek apelacji banku, zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że oddalił powództwo co do żądania odsetek od 8 sierpnia 2017 roku do 18 kwietnia 2023 roku i w pozostałej części apelację oddalił. Sąd przyjął, że zawarta przez strony umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF) miała charakter konsumencki, gdyż w chwili jej zawarcia kredytobiorca nie prowadził działalności

gospodarczej. Powód nie został należycie pouczony o ryzyku związanym z umową kredytu indeksowanego, a umowa nie podlegała indywidualnym negocjacjom. Sąd wskazał, że umowa zawiera liczne niedozwolone postanowienia umowne, powodowy konsument został w całości obciążony ryzykiem kursowym, a jego interes w tym zakresie nie został zabezpieczony. Oceny nie zmienia tzw. ustawa „antyspreadowa”, gdyż nie wprowadziła żadnych regulacji, które wchodziłyby do treści umów kredytowych denominowanych lub indeksowanych, zawartych przed dniem wejścia jej w życie. Sąd podkreślił jednocześnie, że umowy nieważnej nie można uczynić ważną za pomocy późniejszej ustawy, podobnie jak nie można jej uczynić ważną za pomocą zmiany (aneksu) wprowadzającego możliwość spłaty rat w walucie CHF. W związku z powyższym Sąd Apelacyjny przyjął, że zawarta przez strony umowa kredytu waloryzowanego do franka szwajcarskiego (CHF), jest nieważna. Wskazał, że abuzywne klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, ich bezskuteczność oznacza, że nie można ustalić minimalnej treści umowy. Jednocześnie, w okolicznościach sprawy, brak jest możliwości zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych przepisem prawa krajowego. W związku z nieważnością umowy, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 k.c. w związku z art. 405 k.c.). Oznacza to, że świadczeniami nienależnymi powoda były czynione na poczet umowy kredytu wpłaty. Powód przedstawił wyliczenie wysokości roszczenia, przy założeniu, że stanowi ono roszczenie o zwrot części nienależnego świadczenia spełnionego z tytułu rat kredytu. Wyliczenie to nie było przez pozwanego kwestionowane.

Skarga kasacyjna została wniesiona przez stronę pozwaną. Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona pozwana wskazała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne:

1) Czy jest zgodne z art. 321 § 1 k.p.c., stwierdzenie upadku umowy kredytu, w oparciu o stwierdzenie niedozwolonego charakteru, w rozumieniu art. 385¹ k.c. (abuzywność), części jej postanowień, dotyczących indeksacji (waloryzacji) kredytu do waluty obcej, jeżeli powództwo nie obejmowało roszczenia o ustalenie lub zapłatę, wywodzonego z zarzutu upadku umowy, a wyłącznie roszczenie o zapłatę

przy założeniu obowiązywania Umowy, tyle że z pominięciem indeksacji (waloryzacji) kredytu.

2) Czy zakaz zmiany wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, wynikający z art. 384 k.p.c., obejmuje również zakaz wydania wyroku kształtującego sytuację strony wnoszącej apelację w sposób mniej korzystny, niż wynikałoby to z wyroku Sądu I instancji, w szczególności czy dopuszczalne jest stwierdzenie przez Sąd II instancji, że określona czynność prawna w postaci umowy kredytu upada w całości, gdy Sąd I instancji uwzględnił roszczenie o zapłatę przy założeniu obowiązywania umowy, tyle że z pominięciem indeksacji (waloryzacji) kredytu (stwierdził jedynie częściową bezskuteczność tej czynności), a jedyną stroną wnoszącą apelację był pozwany- kredytodawca.

3) Czy jest zgodne z art. 378 § 1 k.p.c., stwierdzenie przez Sąd odwoławczy upadku umowy kredytu, w oparciu o stwierdzenie niedozwolonego charakteru, w rozumieniu art. 385¹ k.c. (abuzowność), części jej postanowień, dotyczących indeksacji (waloryzacji) kredytu do waluty obcej, jeżeli wyrok Sądu pierwszej instancji uwzględnił roszczenie o zapłatę przy założeniu obowiązywania umowy, tyle że z pominięciem indeksacji (waloryzacji) kredytu, a od tego wyroku wywiódł apelację jedynie pozwany, nie podnosząc w niej twierdzenia o upadku umowy - czy też przeciwnie, takie rozstrzygnięcie stanowi wyjście poza granice apelacji (granice zaskarżenia), o których mowa w art. 378 § 1 k.p.c.

4) Czy dopuszczalne jest wyeliminowanie przez strony charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ k.c. (abuzowność) postanowień umowy kredytu dotyczących indeksacji (waloryzacji) do kursu waluty obcej, odsyłających do Tabeli Kursów Walut Obcych banku-kredytodawcy, poprzez zastąpienie lub uzupełnienie ich, wskutek zawarcia aneksu do umowy, postanowieniami pozbawionymi abuzywnego charakteru, dającymi możliwość korzystania przez kredytobiorcę z dowolnie wybranego kursu, poprzez samodzielne nabywanie waluty obcej na poczet spłaty kredytu.

5) Czy wykorzystanie kwoty wypłaconej na podstawie umowy kredytu na cele powiązane z działalnością gospodarczą kredytobiorcy, w szczególności na sfinansowanie zakupu nieruchomości, która następnie oznaczana jest jako siedziba

prowadzenia działalności gospodarczej przez kredytobiorcę, eliminuje możliwość uznania kredytobiorcy w stosunku prawnym wynikającym z umowy kredytu za konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i eliminuje możliwość objęcia go ochroną na podstawie przepisów chroniących konsumentów, w szczególności art. 385¹k.c.

6) Czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, zawierająca odesłanie do kursu określonego w tabeli kursowej publikowanej przez bank, podlega kontroli z punktu widzenia przesłanek abuzywności, czy też kontrola taka jest wyłączona na mocy art. 1 ust. 2 Dyrektywy 93/13 z uwagi na fakt, że publikowanie kursów walutowych przez banki oparte jest na ustawowej podstawie prawnej, tj. art. 111 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

7) Czy norma, zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. „klauzula spreadu”), stanowi normę regulującą główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oraz czy norma ta należy do *essentialia negotii* umowy kredytu.

8) Czy umowa kredytu stanowi umowę wzajemną, ewentualnie, jeżeli umowa kredytu nie stanowi umowy wzajemnej, to czy dopuszczalne jest mimo tego skorzystanie przez kredytodawcę z prawa zatrzymania w sytuacji, gdy ma miejsce nieważność umowy.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona pozwana wskazała również, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni art. 321 § 1 k.p.c., art. 384 k.p.c., art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 366 k.p.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 22¹ k.c., art. 385¹ § 1 k.c., art. 353 § 1 k.c. w zw. z art. 69 § 1-2 Prawa bankowego, art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c., w zw. z art. 69 ust. 1 Prawa bankowego

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona pozwana wskazała również, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. oraz art. 379 pkt 5 k.p.c.

Strona powodowa złożyła odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do przesłanki nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) to należy wyjaśnić, że apelacja mocodawcy podlegała rozpoznaniu w składzie jednego sędziego na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Powołaną przez skarżącego uchwałą składu 7 sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, Sąd Najwyższy uznał ten przepis za sprzeczny z Konstytucją, czym usiłował przywłaszczyć sobie kompetencje Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 7 Konstytucji ustanawia zasadę praworządności, tj. działanie organów władzy, w tym sądów, wyłącznie na podstawie i w granicach prawa. Prawem, które wiąże sędziów (art. 178 ust. 1 Konstytucji), są ustawy, w tym Konstytucja będąca najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8 ust. 1 Konstytucji). W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy był z jednej strony związany teżą uchwały z 26 kwietnia 2023 r. (art. 88 u.s.n.), lecz jednocześnie był związany art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 u. COVID-19, który nie został uchylony wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Obowiązkiwanie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 u. COVID-19 w chwili wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny oznacza, że skład tego Sądu był zgodny z prawem w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Przy tym uchylenie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 u. COVID-19 ustawą lub wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego nie miałoby mocy wstecznej i obowiązywało dopiero od publikacji ustawy lub wyroku TK (art. 190 ust. 3 Konstytucji).

Bezpośrednie stosowanie Konstytucji na podstawie jej art. 8 ust. 2 nie może oznaczać orzekania wbrew ustawie, z naruszeniem art. 178 ust. 1 Konstytucji. Warunkiem koniecznym, co nie znaczy wystarczającym, bezpośredniego stosowania Konstytucji lub prawa międzynarodowego (art. 91 ust. 1 Konstytucji) jest przybranie przez daną normę konstytucyjną lub prawnomiędzynarodową

postaci przepisu prawa. Postanowienia Konstytucji lub prawa międzynarodowego jedynie ograniczające swobodę ustawodawcy, lecz nieustanawiające normy prawa pozytywnego, nie mogą być stosowane bez pośrednictwa ustaw. Żaden przepis Konstytucji nie stanowi o ilościowym składzie sądu. Nie zachodzi nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym, skoro skład sądu odpowiadał regulacjom ustawowym.

W odniesieniu do pozostałych przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza

o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili.

Problemów prawnych nie budzi też to – wobec treści art. 385¹ § 1 i 2 k.c. – które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc zbindowanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

W odniesieniu do zasady proporcjonalności naruszenia interesów konsumenta i skutków orzeczonych przez sąd z uwzględnieniem równości wobec prawa należy zauważyć, że nieskodyfikowana zasada proporcjonalności nie może być samodzielną podstawą przyjęcia skargi do rozpoznania. Zarzut naruszenia zasady proporcjonalności może jedynie wspierać zarzut naruszenia prawa materialnego przez przyjęcie wykładni określonego przepisu naruszającej tę zasadę, przy istnieniu innego sposobu rozumienia przepisu, bardziej szanującego zasadę proporcjonalności.

Skarżący bank wykazał występowanie zagadnienia prawnego związanego z zarzutem zatrzymania świadczenia wzajemnego. Problem uzależnienia zgłoszonego zarzutu skorzystania z prawa zatrzymania od wcześniejszego postawienia wierzytelności chronionej w stan wymagalności nie ma wpływu na rozstrzygnięcie, ponieważ stronom umowy kredytu w ogóle nie przysługuje prawo zatrzymania. Na podstawie art. 487 § 2 k.c. umowa wzajemna polega na wymianie świadczeń: jedna strona świadczy na rzecz drugiej, a w zamian otrzymuje świadczenie od drugiej strony umowy. Świadczenia wzajemne powinny być spełniane jednocześnie, chyba że umowa lub ustawa stanowi inaczej (art. 488 § 1 k.c.). Zatem strony mogą postanowić, że jedna ze stron spełnia swoje świadczenie wcześniej, lecz przynajmniej z charakteru świadczeń wzajemnych powinna wynikać możliwość ich jednoczesnego świadczenia. W umowie kredytu nie jest możliwe jednoczesne spełnienie świadczeń stron. Jednoczesna wypłata kredytu i jego spłata pozbawiłyby umowę jakiegokolwiek sensu. Umowa kredytu nie jest umową wzajemną. Świadczeniami wzajemnymi mogą być tylko świadczenia różnorodnjawowe (wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD D/2022, poz. 44). Świadczenia pieniężne mogą być świadczeniami wzajemnymi tylko pod warunkiem, że mają zostać spełnione w różnych walutach (umowa sprzedaży waluty obcej). Niezależnie jednak od kwalifikacji umowy kredytu jako wzajemnej albo niewzajemnej prawo zatrzymania może przysługiwać tylko w przypadku świadczeń różnorodnjawowych. W uchwale 7 sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelnością drugiej strony.

Ustosunkowując się do zagadnień nr 1- 3, to naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c. jest orzeczenie o roszczeniu, którego powód nie dochodził. Sąd z urzędu stosuje prawo materialne niezależnie od podstawy prawnej wskazanej przez powoda, który w ogóle nie musi wskazać podstawy prawnej swojego roszczenia. Jeżeli powód dochodzi zwrotu swojego świadczenia w całości lub części, sąd ocenia zasadność tego roszczenia w świetle prawa, a nie uzasadnienia pozwu. Przyjęcie innego uzasadnienia, w tym nieważności umowy, nie może naruszać art. 321 § 1 k.p.c. Przyjęcie przez sąd drugiej instancji uzasadnienia innego od sądu pierwszej instancji nie stanowi także wyjścia poza granice apelacji, nie narusza też zakazu

orzekania na niekorzyść wnoszącego apelacją. Artykuły 378 i 384 k.p.c. mogą zostać naruszone tylko rozstrzygnięciem sądu odwoławczego, a nie uzasadnieniem.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. stronie powodowej przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(G.G.)

[SOP]